

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1978

BRNO 1980

ky, pánve a některých dalších kostí napovídaly sice uložení v anatomickém pořádku a v natažené poloze od západu k východu, ale další kosti zase tuto představu vyvracely. Napovídaly spíše skrčené poloze na pravém boku, ale ještě pravděpodobněji přeházeným kosterným pozůstatkům ve vykradeném hrobě. Hrob nedoprovázely žádné milodary a ani ve stěnách základových rýh celé stavby se nepodařilo zjistit jiné stopy osídlení. Datování a význam hrobu zůstává tedy neobjasněný. Nezdá se být ani pravděpodobné, že by měl vztah k nedalekému pohřebišti lidu se zvoncovitými poháry, které bylo zachyceno r. 1936 při stavbě blízkých kasáren na letišti.

Skelettgrab in Brno - Slatina / Bez. Brno - město/. Beim Grundmaueraushub für ein Familienhaus in Brno-Slatina erfasste Ing. J. Pavliňák das Skelett eines betagten Mannes von kleinerem Körperwuchs, dessen einige Teile bei der Untersuchung von einem ausgeraubten Grab zeugten. Die Knochenüberreste lagen auf der Basis eines Schwarzerdebodens, in dem es nicht gelang Spuren der Grabgrube festzustellen und Beigaben oder andere Besiedlungsbelege nicht einmal in einer breiteren Umgebung zu erfassen. Die Datierung des Grabes bleibt daher ungeklärt.

INVENTARIZACE ARCHEOLOGICKÉ SBÍRKY VRBASOVA MUZEA V ŽDÁNICÍCH V ROCE 1978

/okr. Hodonín/

Zdeněk Měřínský, AÚ ČSAV Brno
Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno

Během roku 1978 pokračovalo zpracování archeologické sbírky Vrbasova muzea ve Ždánicích, započaté v roce 1977¹. Do konce roku bylo zdokumentováno, zainventováno a zpracováno na 300 předmětů, z nichž větší část bylo nutno i konzervovat. Konzervační práce byly provedeny v laboratořích AÚ ČSAV v Brně. Podstatná část materiálu pochází ze Ždánicka. Z archeologických artefaktů zpracovaných v roce 1978 stojí za zmínku kolekce nádob z halštatských hrobů v Dražůvkách, pocházející z Gabrielovy sbírky², soubor kamenné broušené neolitické industrie z oblasti Ždánicka a nálezy kultury zvoncovitých pohárů z téhož regionu. V roce 1979 by mělo být zpracování archeologické sbírky Vrbasova muzea ve Ždánicích ukončeno.

Poznámky:

- 1 Z. Měřínský - S. Stuchlík, Zpráva o inventarizaci archeologické sbírky Vrbasova muzea ve Ždánicích v roce 1977 /okr. Hodonín/, PV 1977, v tisku.
- 2 Na zpracování halštatských nálezů se podílel dr. J. Nekvasil, CSc., jemuž tímto děkujeme za spolupráci.

Inventarisierung der archäologischen Sammlung des Vrbas Museums in Ždánice im Jahre 1978 /Bez. Hodonín/. Im Jahre 1978 setzte die Inventarisierung der archäologischen Sammlung des Vrbas Museums in Ždánice fort. Bis Ende des Jahres wurden an 300 Gegenstände bearbeitet, von denen besonders eine Gefäßsammlung aus hallstattzeitlichen Gräbern in Dražůvky, eine Kollektion von geschliffener neolithischer Steinindustrie aus dem Raum von Ždánice und Funde der Glockenbecherkultur aus derselben Region hervorrangen.

Z PRÁVA O ČINNOSTI IRB ZA R. 1978

Karel Ludíkovský, AÚ ČSAV Brno
Vladimír Hašek, Geofyzika n.p. Brno

Geofyzikální měření navázala v letošním roce na úkoly, rozpracované v předchozích výzkumných sezónách, a mimoto zařadila do svého programu nové prospekční práce s převahou slovanské a středověké tematiky včetně průzkumu vybraných lokalit vodního díla na jižní Moravě. Odlišnou tematikou

se vyznačují měření pro čs. expedici U.K. v Egyptě¹.

Do první skupiny prací náleží výzkum sídliště lidu se zvoncovitými poháry v Bořitově, o. Blansko /viz PV 1976 a PV 1977, v tisku/, kde byl zjištěn další sídelní objekt, tentokrát náležející lidu s kulturou lengyelkou /viz dále zprávu J. Ondráčka/.

Převaha plánovaných akcí náležela období slovanskému. Z nich lze uvést geofyzikální měření na velkomoravském sídlišti v Mikulčicích, o. Břeclav, jehož cílem bylo zjištění průběhu příkopu ve vnitřním areálu hradiště. V Blatniče, o. Hodonín, byl zjištěn průběh základů zaniklého kostela. V Čejkovicích, o. Hodonín, byly sledovány pozůstatky základů tvrze, na jejímž místě je zbudována nynější stavba. Geofyzikální měření zachytila zbytky cihlové dlažby, zdiva ap. V Uherském Hradišti - Starém Městě realizovalo MM Brno a Slováké muzeum v Uher. Hradišti komplexní odkryv celé geofyzikálně proměřené plochy. Z celkového počtu 18 objektů více než polovina náležela velkomoravskému období /výzkum MM Brno/. Ze středověkých objektů /převážně 13. stol. / odkryl R. Snášil sídlištní jámy, hospodářské objekty atd. Cenným přínosem byl odkryv vápenky² /objekt č. 144/, která byla zjištěna, vzhledem k nerozlišitelnosti záspy od podloží ve svrchních vrstvách, na základě geof. měření. Poslední z geofyzikálně zkoumaných objektů byl Mušov - hrádek, kde předběžný orientační archeologický výzkum plně potvrdil výsledky geofyzikálních zjištění. Vlastní terénní práce budou dokončeny v příští výzkumné sezoně.

Tímto výzkumem již přechází geofyzikální měření do dalšího tématického úkolu - výzkum vodního díla na jižní Moravě. Pozitivní měření byla uskutečněna v Milovicích /"Na pískách" - "U kravína"/, terénní výzkum z kapacitních důvodů bude uskutečněn až ve výzkumné sezoně r. 1979.

Samostatnou úlohou, realizovanou V. Haškem a J. Menšíkem, byla měření pro čs. egyptologickou expedici UK v Abu Síru v Egyptě, kde soubor geofyzikálních metod zjistil cihlové struktury a hroby /odkryta unikátní sluneční bárka/, zbytky chrámu s rozsáhlou hrobkou u nedokončené pyramidy a polohy jednotlivých hrobek na svazích morfologického hřbetu a údolního chrámu. Měření plně potvrdila účelnost využití geofyzikálních metod v těchto podmínkách a podstatně přispěla k úspěšné práci čs. egyptologické expedice³.

V prostoru římského tábora v Leanyváru, o. Komárno, byly dokončeny geofyzikální práce, započaté v r. 1977.

Experimentální skupina uskutečnila 2 pokusné tavby /28.1. a 24.9. 1978/ v hutnické peci se zahlobenou nístějí, rekonstruovanou na základě poznatků z výzkumu extenzivního hutnického centra v Sudicích a postavenou péčí OM Blansko /V. Souchopová - L. Polanský/. Pracovní tým K. Ludikovský - K. Stránský - V. Souchopová získal přímou výrobu z rud nejen železo, ale i nízkouhlíkovou ocel, výhodnou k dalšímu mechanickému i tepelnému zpracování. Z analýzy výsledků tavby bylo možné odvodit některé obecné závěry, osvětlující studované stránky výrobního procesu a vytvořit základnu pro nové plánované experimentální tavby⁴. Jejich úkolem bude sledovat nejen technologickou, ale i kvantitativní a ekonomickou stránku přímé výroby železa z rud, vyvěrající z problematiky nových výzkumů na Malé Hané.

Poznámky:

- 1 V. Hašek - K. Ludikovský a kol., Výroční zpráva o aplikaci geofyzikálních metod v archeologii /interní tisk, uloženo AÚ ČSAV Brno - Geofyzika n. p. Brno 1979/.
- 2 R. Snášil, Vápenické pece ve Starém Městě. Seminář o industriální archeologii ve vztahu k dokumentaci historie techniky, pořádaný Technickým muzeem v Brně 12.12. 1978 /referát, bude publikován ve Sborníku semináře/.
- 3 viz poznámku 1.
- 4 K. Stránský - K. Ludikovský - V. Souchopová, Pokusné tavby s přímou výrobou železa z rud v šachtových pecích na Blanensku, Slévárství XXVI, 1976, 464 n.

Bericht über die Tätigkeit der Interdisziplinären Rationalisierungsbrigade /IRB/ im Jahre 1978. Die geophysikalischen Messungen knüpften in diesem Jahre auf Aufgaben an, die in den vorherigen Grabungssaisonen begonnen wurden, und reihten ausserdem in ihr Programm neue Prospektionsarbeiten mit überwiegend slawischer und mittelalterlicher Thematik, inklusive von Untersuchungen auf ausgesuchten Lokalitäten im Bereich des Wasserwerkes in Südmähren, ein. Mit einer unterschiedlichen Thematik zeichnen sich die Messungen für die Tschechoslowakische Expedition der Karls Universität in Agypten aus¹.

In die erste Gruppe gehört die Grabung einer Siedlung der Glockenbecherkultur in Bořitov /Bez. Blansko - siehe PV 1976, 1977/, wo ein weiteres Objekt festgestellt worden war, diesmal der Lengyelkultur angehörend. Die meisten Aktionen gehörten dem slawischen Zeitabschnitt an, von diesen können Messungen auf der grossmährischen Siedlung in Mikulčice, Bez. Hodonín /Feststellung des Grabenverlaufes/; in Blatnička, Bez. Hodonín /Gemäuerverlauf einer Kirchenwüstung/ und in Čejkovice, Bez. Hodonín /Fundamentüberreste einer Festwüstung/ angeführt wer-

den. In Uherské Hradiště - Staré Město realisierte das Mährische Museum Brno und das Slowakische Museum im Uherské Hradiště eine komplexe Abdeckung der gesamten geophysikal vermessenen Fläche. Von den abgedeckten grossmährischen und frühmittelalterlichen Objekten kann man Siedlungsgruben, Wirtschaftsobjekte, eine Kalkgrube /Obj. Nr. 144/2 usw. anführen. Zu den mittelalterlichen Objekten gehört auch die letzte untersuchte Lokalität - Mušov-hrádek; durch diese Grabung übergeht die geophysikalische Messung zur weiteren thematischen Aufgabe - der Grabung des Wasserwerkes in Südmähren. Positive Messungen wurden in Milovice /"Na pískách", "U kravína"/ verwirklicht; archäologische Abdeckungen werden in der nächsten Grabungssaison realisiert.

Eine selbständige Aufgabe /Vl. Hašek - J. Menšík / waren die Messungen für die Tschl. Expedition der KU in Abu Sír in Ägypten, wo der Komplex an geophysikalischen Methoden Ziegelstrukturen und Gräber /abgedeckt wurde eine unikate Sonnenbarkasse/, Überreste eines Tempels mit umfangreicher Gruft bei einer nicht beendeten Pyramide und Lagen einzelner Gräfte auf den Abhängen eines morphologischen Kammes und eines Taltempels feststellte. Die Messungen bestätigten voll die Zweckmässigkeit der Anwendung geophysikalischer Methoden in diesen Bedingungen und trug wesentlich zur erfolgreichen Arbeit der Tschl. ägyptologischen Expedition bei³.

Im Raume des römischen Lagers in Leanyvár, Bez. Komárno, wurden die im Jahre 1977 begonnenen geophysikalischen Arbeiten beendet.

Die Experimentalgruppe realisierte zwei Versuchsschmelzungen /28. 1. und 24. 9. 1978/ in einem Verhüttungssofen mit eingetieftem Vorherd, die aufgrund der Erkenntnisse aus der Grabung des extensiven Verhüttungszentrums in Sudice rekonstruiert und durch Fürsorge des Bezirksmuseums in Blansko /V. Souchopová - L. Polánský/ aufgebaut wurde. Das Arbeitsteam /K. Ludíkovský - K. Stránský - V. Souchopová/ gewann in direkter Produktion aus den Erzen nicht nur Eisen, sondern auch Stahl mit niedrigerem Kohlenstoffgehalt, zu einer weiteren mechanischen sowie Wärmeverarbeitung günstig. Aus der Analyse der Schmelzergebnisse war es möglich einige allgemeine Schlussfolgerungen für neu geplante Experimentalschmelzungen abzuleiten⁴. Ihre Aufgabe wird es sein, nicht nur die technologische, sondern auch die quantitative und ökonomische Frage der direkten Eisenproduktion aus Erzen zu verfolgen, die sich aus der Problematik der neuen Grabungen auf der Kleinen Hanna ergibt.

VELATICKÉ A STŘEDOVĚKÉ NÁLEZY ZE STAVBY DÁLNICE U KOSTIC

/okr. Břeclav/

Jiří Říhovský, AÚ ČSAV Brno

Při hloubení zářezu nově budované dálnice D2 jižně od Kostic byly v místech západně od stávající silnice do Lanžhota narušeny středověké kostrové hroby a sídlištní jámy velatické kultury. Hroby a jednu jámu prozkoumala katedra archeologie a muzeologie filozofické fakulty UJEP v Brně. Z dalších dvou jam, proříznutých sondou pro kabel, získal Archeologický ústav ČSAV v Brně několik střepeů velatické fáze středodunajského okruhu kultury popelnicových polí.

Velaticer und mittelalterliche Funde vom Bau der Autobahn bei Kostice /Bez. Břeclav/. Beim Aushub eines Einschnittes der neu gebauten Autobahn D2 südlich von Kostice wurden mittelalterliche Skelettgräber und Siedlungsgruben mit Keramik der Velaticer Phase des mitteldonauländischen Umkreises der Urnenfelderkultur gestört.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1978

Vydává	: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor	: akademik Josef Poulík
Redaktoři	: dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady	: dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby	: doc. dr. B. Klíma, A. Malinková, A. Šik
Na titulním listě	: železná motyka ze slovanského sídliště u Palonína
Tisk	: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov, provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo	: ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis	: 450 kusů - neprodejné